

EVROPSKI PARLAMENT

2014 - 2019

Odbor za pravne zadeve

2014/2256(INI)

15.1.2015

OSNUTEK POROČILA

o izvajanju Direktive 2001/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi
(2014/2256(INI))

Odbor za pravne zadeve

Poročevalka: Julia Reda

PR_INI

VSEBINA

	Stran
PREDLOG RESOLUCIJE EVROPSKEGA PARLAMENTA.....	3
OBRAZLOŽITEV.....	8

PREDLOG RESOLUCIJE EVROPSKEGA PARLAMENTA

o izvajanju Direktive 2001/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi (2014/2256(INI))

Evropski parlament,

- ob upoštevanju členov 4, 26, 34, 114 in 118 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU),
- ob upoštevanju členov 11, 13, 14, 16, 17 in 52 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah,
- ob upoštevanju Direktive 2001/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi¹,
- ob upoštevanju Bernske konvencije za varstvo književnih in umetniških del,
- ob upoštevanju Pogodbe Svetovne organizacije za intelektualno lastnino (WIPO) o avtorski pravici z dne 20. decembra 1996,
- ob upoštevanju Pogodbe WIPO o izvedbah in fonogramih z dne 20. decembra 1996,
- ob upoštevanju Pogodbe WIPO o varstvu avdiovizualnih izvedb, ki je bila sprejeta 24. junija 2012 na diplomatski konferenci WIPO o varstvu avdiovizualnih izvedb v Pekingu,
- ob upoštevanju Direktive 2014/26/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. februarja 2014 o kolektivnem upravljanju avtorske in sorodnih pravic ter izdajanju večozemeljskih licenc za pravice za glasbena dela za spletno uporabo na notranjem trgu²,
- ob upoštevanju Direktive Evropskega parlamenta in Sveta 2013/37/ES z dne 26. junija 2013 o spremembi Direktive 2003/98/ES o ponovni uporabi informacij javnega sektorja³,
- ob upoštevanju Direktive 2012/28/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o nekaterih dovoljenih uporabah osirotelih del⁴,
- ob upoštevanju Direktive 2011/77/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. septembra 2011 o spremembi Direktive 2006/116/ES o trajanju varstva avtorske pravice

---

¹ UL L 167, 22.6.2001, str. 10.

² UL L 84, 20.3.2014, str. 72.

³ UL L 175, 27.6.2013, str. 1.

⁴ UL L 299, 27.10.2012, str. 5.

in določenih sorodnih pravic¹,

- ob upoštevanju Direktive Sveta 93/83/EGS z dne 27. septembra 1993 o uskladitvi določenih pravil o avtorski in sorodnih pravicah v zvezi s satelitskim radiodifuznim oddajanjem in kabelsko retransmisijo²,
  - ob upoštevanju Direktive Sveta 92/100/EGS z dne 19. novembra 1992 o pravici dajanja v najem in pravici posojanja ter o določenih pravicah, sorodnih avtorski, na področju intelektualne lastnine³,
  - ob upoštevanju svoje resolucije z dne 27. februarja 2014 o dajatvah za zasebno kopiranje⁴,
  - ob upoštevanju svoje resolucije z dne 12. septembra 2013 o spodbujanju evropskih kulturnih in ustvarjalnih sektorjev kot virov gospodarske rasti in delovnih mest⁵,
  - ob upoštevanju javnega posvetovanja o pregledu pravil EU o avtorskih pravicah, ki ga je Komisija izvedla med 5. decembrom 2013 in 5. marcem 2014,
  - ob upoštevanju zelene knjige Komisije z naslovom Avtorske pravice v gospodarstvu znanja (COM(2008)0466),
  - ob upoštevanju sporočila Komisije z naslovom Enotni trg na področju varstva pravic intelektualne lastnine – Spodbujanje ustvarjalnosti in inovacij za zagotavljanje ekonomske rasti, kakovostnih delovnih mest in vrhunskih proizvodov in storitev v Evropi (COM(2011)0287),
  - ob upoštevanju člena 52 Poslovnika,
  - ob upoštevanju poročila Odbora za pravne zadeve in mnenj Odbora za industrijo, raziskave in energetiko, Odbora za notranji trg in varstvo potrošnikov ter Odbora za kulturo in izobraževanje (A8-0000/2015),
- A. ker je evropski pravni okvir za avtorsko in sorodne pravice osrednjega pomena za spodbujanje ustvarjalnosti in inovacij ter za dostop do znanja in informacij;
- B. ker je bil namen Direktive 2001/29/ES o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi zakonodajo o avtorskih in sorodnih pravicah prilagoditi tehnološkemu razvoju;
- C. ker so svoboda izražanja, svoboda umetnosti in znanstvenega raziskovanja, pravica do izobraževanja in svoboda gospodarske pobude zaščitene z Listino Evropske unije o temeljnih pravicah;

---

¹ UL L 265, 11.10.2011, str. 1.

² UL L 248, 6.10.1993, str. 15.

³ UL L 346, 27.11.1992, str. 61.

⁴ Sprejeta besedila, P7_TA(2014)0179.

⁵ Sprejeta besedila, P7_TA(2013)0368.

- D. ker je lastninska pravica zagotovljena s členom 17 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah, pri čemer je pravica do lastnine na eni strani (člen 17(1)) ločena od varstva intelektualne lastnine na drugi strani (člen 17(2));
- E. ker lahko odločitve o tehničnih standardih močno vplivajo na pravice državljanov – npr. na svobodo izražanja, varstvo osebnih podatkov in varnost uporabnikov – pa tudi na dostop do vsebin¹;
1. pozdravlja pobudo Komisije za izvedbo posvetovanja o avtorskih pravicah, ki je z več kot 9500 odzivi, od tega 58,7 % končnih uporabnikov, naletelo na veliko zanimanje civilne družbe²;
  2. z zaskrbljenostjo ugotavlja, da je imela velika večina vprašanih končnih uporabnikov težave pri dostopanju do spletnih storitev v različnih državah članicah, zlasti kjer se za uveljavljanje ozemeljskih omejitev uporabljajo tehnološki zaščitni ukrepi;

Izključne pravice

3. potrjuje, da je treba avtorjem in izvajalcem zagotoviti pravno varstvo njihovega ustvarjalnega in umetniškega dela; priznava vlogo producentov in založnikov pri dajanju del na trg in potrebo po ustreznem plačilu vseh kategorij imetnikov; poziva k izboljšanju pogodbenega položaja avtorjev in izvajalcev v primerjavi z drugimi imetniki pravic in posredniki;
4. meni, da je uvedba centralizirane ureditve področja avtorskih pravic na evropski ravni na podlagi člena 118 PDEU, ki bi po vsej EU veljala neposredno in enotno, v skladu s ciljem Komisije o boljši ureditvi, pravnem orodju za odpravo pomanjkljive harmonizacije, ki izhaja iz Direktive 2001/29/ES;
5. priporoča, da zakonodajalec Unije še dodatno zmanjša ovire za ponovno uporabo informacij javnega sektorja, in sicer tako da dela javnega sektorja, ki so nastala kot del političnega, pravnega in upravnega procesa, izvzame iz varstva avtorske pravice;
6. poziva Komisijo, naj varuje prosto dostopna dela, za katera varstvo avtorske pravice načeloma ne velja in bi se zato lahko uporabljala oz. ponovno uporabljala brez tehničnih ali pogodbenih omejitev; nadalje poziva Komisijo, naj prizna svobodo imetnikov pravic, da se prostovoljno odrečejo svojim pravicam in dajo svoja dela brezplačno na voljo javnosti;
7. poziva Komisijo, naj časovno poenoti trajanje varstva avtorske pravice tako, da ne bo presegalo sedanjih mednarodnih standardov iz Bernske konvencije;

Izjeme in omejitve

---

¹ Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij z naslovom Internetna politika in upravljanje interneta – Vloga Evrope pri oblikovanju prihodnosti upravljanja interneta.

² Komisija, GD MARKT: *Report on the responses to the Public Consultation on the Review of the EU Copyright Rules* (Poročilo o odzivih na javno posvetovanje o pregledu pravil EU o avtorskih pravicah; ni na voljo v slovenščini, op. prev.), julij 2014, str. 5.

8. poziva zakonodajalca Unije, naj tudi v prihodnje upošteva cilj iz Direktive 2001/29/ES o zagotavljanju pravičnega ravnotežja med različnimi kategorijami imetnikov pravic in uporabnikov varovanih predmetov, pa tudi med različnimi kategorijami imetnikov pravic;
9. je seznanjen s tem, da bi morale biti izjeme in omejitve v digitalnem okolju upravičene in bi jih hkrati bilo treba obravnavati enako kot tiste, ki so priznane v analognem svetu;
10. je zaskrbljen zaradi vse večjih posledic razlik med državami članicami pri uveljavljanju izjem, kar povzroča pravno negotovost in neposredno negativno vpliva na delovanje enotnega digitalnega trga pri razvijanju čezmejnih dejavnosti;
11. poziva Komisijo, naj vse izjeme in omejitve iz Direktive 2001/29/ES razglasi za obvezne in tako znotraj notranjega trga omogoči enak dostop do čezmejne kulturne raznolikosti in izboljša pravno varnost;
12. z zanimanjem opaža razvoj novih oblik uporabe del na digitalnem omrežju, zlasti za namene predelave;
13. poziva k sprejetju prožnih pravil, s katerimi bo možna prožna razlaga izjem in omejitev v določenih posebnih primerih, ki niso v nasprotju z običajnim izkoriščanjem dela in v okviru katerih se ne posega nerazumno v legitimne interese avtorja ali imetnika pravic;
14. poziva zakonodajalca Unije, naj zagotovi, da bodo izjeme in omejitve v prihodnje tehnološko nevtralne in kompatibilne, in sicer tako da ustrezno upošteva posledice konvergence medijev; zlasti meni, da bi treba v okviru izjem v zvezi s citati izrecno vključiti avdiovizualne citate;
15. poudarja, da je možnost svobodnega povezovanja enega vira z drugim eden od osnovnih temeljev interneta; poziva zakonodajalca Unije, naj jasno navede, da za sklicevanje na delo prek internetne povezave ne veljajo izključne pravice, saj dela ne priobči novi javnosti¹;
16. poziva zakonodajalca Unije, naj zagotovi, da bo dovoljena uporaba fotografij, videoposnetkov oz. drugih prikazov del, ki so trajno umeščena na splošno dostopnih krajih;
17. poudarja, da bi morali biti karikature, parodije in pastiši izvzeti, ne glede na to, ali se uporabljajo kot parodije ali ne;
18. poudarja, da je treba omogočiti avtomatsko analizo besedil in podatkov (npr. za besedilno in podatkovno rudarjenje) za vse namene, če je bilo prej pridobljeno dovoljenje za branje dela;
19. poziva k splošnemu uveljavljanju izjem za raziskovalne in izobraževalne namene, ne samo v sklopu izobraževalnih ustanov, temveč pri vseh vrstah izobraževalnih oz. raziskovalnih dejavnosti, vključno z neformalnim izobraževanjem;

---

¹ Sklep Sodišča z dne 21. oktobra 2014 v zadevi C-348/13, *BestWater International GmbH/Michael Mebes in Stefan Potsch* (predlog za sprejetje predhodne odločbe Bundesgerichtshof – Nemčija).

20. poziva k sprejetju obvezne izjeme, da bodo knjižnice javnosti lahko posojale knjige v digitalni obliki, ne glede na kraj dostopa;
21. poziva zakonodajalca Unije, naj državam članicam prepreči, da bi uvedle zakonsko določene licence, s katerimi bi imetnikom pravic nadomestili škodo zaradi dejanj, ki jih dopuščajo določene izjeme;
22. poziva k sprejetju usklajenih meril za opredelitev škode, ki jo imetniki pravic utrpijo zaradi reprodukcij fizičnih oseb za zasebno uporabo, in za harmonizirane ukrepe za preglednost v zvezi z dajatvami za zasebno kopiranje, ki so jih uvedle nekatere države članice¹;
23. poudarja, da tehnološki ukrepi ne bi smeli ovirati učinkovitega uveljavljanja izjem oz. omejitev in dostopa do vsebine, za katero velja varstvo avtorske ali sorodnih pravic;
24. priporoča, da naj bo objava izvorne kode ali opredelitev vmesniških specifikacij pogoj za pravno varstvo proti izogibanju veljavnim tehnološkim ukrepom, da bo tako zagotovljena integriteta naprav, na katerih se izvaja tehnološka zaščita, in za olajšanje interoperabilnosti; zlasti meni, da morajo biti, kadar je izogibanje tehnološkim ukrepom dovoljeno, na voljo tehnološka sredstva, ki takšno izogibanje omogočajo;

o

o o

25. naroči svojemu predsedniku, naj to resolucijo posreduje Svetu in Komisiji ter vladam in parlamentom držav članic.

---

¹ Kot je navedeno v priporočilih Antónia Vitorina z dne 31. januarja 2013, pripravljenih na podlagi zadnjega postopka mediacije, ki ga je Komisija izvedla v zvezi z dajatvami za zasebno kopiranje in razmnoževanje.

OBRAZLOŽITEV

Namen Direktive 2001/29/ES (v nadaljnjem besedilu: direktiva)¹ je bila harmonizacija določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi.

Z njo je bila uvedena minimalna raven varstva avtorske pravice, hkrati pa niso bili določeni standardi za varstvo interesov javnosti in uporabnikov. Z izvajanjem direktive zato ni prišlo do harmonizacije avtorske pravice na ravni EU, ki so si jo številne strani želele. Predvsem prostovoljni značaj večine izjem in omejitev glede avtorske pravice ter neuspešna omejitev področja uporabe varstva avtorske in sorodnih pravic, določenih v direktivi, sta privedla do nadaljnje drobitve nacionalne zakonodaje o avtorskih pravicah med državami članicami.

Ta razdrobljenost je dandanes še večja zaradi dodatnih sorodnih pravic, ki so jih nekatere države članice nedavno uvedle in ki so osredotočene predvsem na spletno uporabo (Nemčija in Španija sta npr. leta 2013 in 2014 uvedli tako imenovane pomožne zakone o avtorskih pravicah za časopisne založnike, namenjene agregatorjem novic), in bolj splošno zaradi slabe prilagojenosti sedanje zakonodaje EU o avtorskih pravicah na večjo čezmejno kulturno izmenjavo, ki je zaradi interneta enostavnejša.

Zmožnost razumevanja zakonodaje je osrednjega pomena za njeno priznavanje in legitimnost. Posamezniki, podjetja in celo javne institucije dandanes pogosto ne razumejo zakonodaje o avtorskih pravicah, ki izhaja iz izvajanja direktive iz leta 2001. Sistem je lahko zlasti obremenjujoč za tiste, ki dostopajo do novih del, jih preoblikujejo ali oblikujejo in se pri tem nahajajo ali uporabljajo vire v različnih državah članicah, hkrati pa so izpostavljeni še pravni negotovosti glede tega, ali ravnajo v skladu z zakonodajo, ali svoje podjetje lahko vodijo in izražajo svojo ustvarjalnost brez visokih transakcijskih stroškov ali tveganja prekoračitve zakonskih omejitev². Namen direktive je bilo izvajanje štirih svoboščin Unije³, zato so te pomanjkljivosti še posebej zaskrbljujoče.

Komisija dobro razume razdrobljenost avtorskega prava EU in posledično pomanjkanje preglednosti, ki se odražata v nameri Komisije o razčlenitvi nacionalnih silosov v zakonodaji o avtorskih pravicah⁴. Še zlasti pereče vprašanje v zvezi s tem je prostovoljni značaj izjem in omejitev izključnih pravic. Zaradi pravne jasnosti in prijaznosti uporabniku bi morale vse izjeme in omejitve, dovoljene z direktivo, v vseh državah članicah postati obvezne. Opozoriti je treba, da za vse izjeme in omejitve velja tristopenjski preizkus, ki omejuje dovoljene načine uporabe le na določene posebne primere, ki niso v nasprotju z običajno rabo dela in v okviru

---

¹ Direktiva 2001/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi (UL L 167, 22.6.2001, str. 10).

² Dobusch & Quack (2012): *Transnational Copyright: Misalignments between Regulation, Business Models and User Practice*. Osgoode CLPE Research Paper No. 13/2012 (Transnacionalne avtorske pravice: Nesorazmerja med ureditvijo, poslovnimi modeli in praksami uporabnikov, raziskovalno delo Osgoode CLPE št. 13/2012; ni na voljo v slovenščini, op. prev.). Na voljo na: <http://ssrn.com/abstract=2116334>.

³ Uvodna izjava 3 Direktive 2001/29/ES: „Predlagano usklajevanje bo pomagalo uresničevati štiri svoboščine notranjega trga in je povezano s spoštovanjem temeljnih pravnih načel, zlasti lastnine, vključno z intelektualno lastnino, ter s svobodo izražanja in javnim interesom“.

⁴ Poslanica predsednika Komisije Jean-Clauda Junckerja komisarju Oettingerju: http://ec.europa.eu/commission/sites/cwt/files/commissioner_mission_letters/oettinger_en.pdf.

katerih se ne posega nerazumno v legitimne interese avtorja ali imetnika pravic.¹ Ob upoštevanju teh pravil razlage za imetnike pravic zato ne bi bilo škodljivo, če bi vse obstoječe izjeme postale obvezne, uporabniki avtorsko varovanih del pa bi dejansko imeli koristi od izjem in omejitev na čezmejni ravni.

Dokazano je, da pomanjkanje harmonizacije na področju avtorskega prava, ki je izrecno zunaj področja uporabe direktive, kot je izraz varstvo avtorske pravice,² negativno vpliva na jasnost zakonodaje. Kot je pokazal kalkulator proste dostopnosti, ki je bil vzpostavljen v okviru portala Europeana³, je določitev trajanja različnih avtorskih pravic v posameznih državah članicah izredno kompleksen postopek, v nekaterih državah članicah je treba poznati okoliščine avtorjeve smrti ali položaj avtorjevih dedičev v času njegove smrti – informacije, ki so posameznikom ali institucijam, ki poskušajo ugotoviti, ali gre pri določenem delu za prosto dostopno delo, le redko na voljo. Poleg tega je EU nazadnje okrepila minimalne varstvene pogoje za določene kategorije del in vsebine, čeprav je bilo to v akademskih študijah, ki jih je naročila Komisija⁴, odsvetovano, pri čemer vemo, da podaljševanje obdobja veljavnosti avtorske pravice negativno vpliva na dostopnost del.⁵ Zato bi bilo treba obdobja veljavnosti avtorske pravice uskladiti in določiti na minimalni mednarodni standard, določen z Bernsko konvencijo.

Komisija je v svojem posvetovanju o avtorskih pravicah⁶, zastavila vprašanje glede možnosti centralizirane ureditve področja avtorskih pravic na evropski ravni. V skladu z mnenji, ki so bila izražena kot odziv na posvetovanje, zlasti vodilnih predstavnikov akademskih krogov, pa tudi kulturnih institucij za kulturno dediščino, kot so knjižnice, muzeji in arhivi, umetnikov in splošne javnosti, bi cilje iz direktive lahko najbolje dosegli z uvedbo centralizirane ureditve področja avtorskih pravic na evropski ravni. Ta centralizirana ureditev bi veljala neposredno in enotno po vsej EU⁷, s ciljem odpraviti ovire, ki nastanejo zaradi ozemeljskega značaja

---

¹ Tristopenjski preizkus temelji na standardih mednarodnega prava o avtorskih pravicah, vzpostavljenih s pogodbami WIPO (člen 10 Pogodbe WIPO o avtorski pravici in člen 16 Pogodbe WIPO o izvedbah in fonogramih).

² Člen 1(2)(d) [Direktive 2001/29/ES.

³ Na voljo na: <http://outofcopyright.eu/>.

⁴ Inštitut za informacijsko pravo (IVIR) (2006): *The Recasting of Copyright & Related Rights for the Knowledge Economy* (Prenovitev avtorske in sorodnih pravic za gospodarstvo znanja; ni na voljo v slovenščini, op. prev.), GD za notranji trg. Na voljo na:

http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/studies/etd2005imd195recast_report_2006.pdf.

⁵ Heald (2013): *How copyright keeps works disappeared* (Kako ostajajo dela z avtorsko pravico izgubljena; ni na voljo v slovenščini, op. prev.). Pravno raziskovalno delo pravne fakultete Illinois št. 13–54, na voljo na:

http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2290181; Buccafusco & Heald (2012): *Do bad things happen when works enter the public domain? Empirical Tests of copyright term extension* (Ali se zgodi kaj slabega, ko dela postanejo prosto dostopna? Empirični preizkusi podaljšanja trajanja avtorske pravice; ni na voljo v slovenščini, op. prev.). Pravno raziskovalno delo pravne fakultete *Chicago-Kent College of Law* št. 2012-04, na voljo na: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2130008; Helberger, Duft, Hugenholtz and Van Gompel (2008): *Never Forever: Why Extending the Term of Protection for Sound Recordings is a Bad Idea* (Nikoli za vedno: zakaj je podaljšanje varstva zvočnih posnetkov slaba zamisel; ni na voljo v slovenščini, op. prev.). Na voljo na: http://www.ivir.nl/publications/helberger/EIPR_2008_5.pdf.

⁶ Posvetovanje o pregledu pravil EU o avtorskih pravicah, ki ga je Komisija izvedla med 5. decembrom 2013 in 5. marcem 2014. Dokumenti in odzivi na voljo na:

http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/copyright-rules/index_en.htm.

⁷ V skladu s poročilom o posvetovanju Komisije o avtorskih pravicah „velika večina končnih uporabnikov/potrošnikov meni, da bi si morala EU prizadevati za uresničitev zamisli o centralizirani ureditvi področja avtorskih pravic na evropski ravni“, istega mnenja je tudi večina institucionalnih uporabnikov in

avtorske in sorodnih pravic in zaradi katerih je težje doseči cilj obstoječih instrumentov o uskladitvi in dopolnitvi enotnega digitalnega trga¹. Od začetka veljavnosti Lizbonske pogodbe ena od pravnih podlag izhaja iz člena 118 PDEU, ki zakonodajalcu Unije omogoča uvedbo „evropskih pravic intelektualne lastnine, da se zagotovi enotno varstvo pravic intelektualne lastnine v vsej Uniji in vzpostavi centralizirana ureditev na ravni Unije na področju potrjevanja, usklajevanja in nadzorovanja“. S to pravno podlago je bil doslej uveden evropski patent z enotnim učinkom in trenutno pregleduje uredba o blagovni znamki Skupnosti. Povsem mogoče pa bi bilo z njo uvesti tudi centralizirano ureditev področja avtorskih pravic na evropski ravni.

Pri oceni direktive je treba upoštevati tudi nove oblike uporabe in ustvarjanja del in ali je direktiva v luči tehnološkega in kulturnega razvoja sploh še ustrezna. S pobudo Komisije za izvedbo javnega posvetovanja o pregledu pravil EU o avtorskih pravicah so bili ti novi dogodki zelo podrobno preučeni, zato se zdi ustrezno, da bi se pri evropski reformi na področju avtorske pravice ravnali predvsem po izsledkih tega posvetovanja.

Nujnost reforme potrjuje tudi visoka udeležba na posvetovanju, z več kot 9500 prejetimi odzivi, od tega več kot pol od posameznih končnih uporabnikov/potrošnikov². Organizirani deležniki³ so sprožili številne pobude, pri katerih so s pomočjo brezplačne in odprtokodne programske opreme odpravljali tehnične ovire v postopku odzivanja na posvetovanje. Te pobude so spodbujale razpravo o javnem posvetovanju Komisije in opozorile nanj. Komisija bi morala pri oblikovanju prihodnjih posvetovanj upoštevati njihov prispevek k najboljšim praksam in lažjemu razumevanju.

S pomočjo posvetovanja Komisije o reformi na področju avtorske pravice smo dobili celovito sliko o spremembi okvira avtorske pravice v digitalni dobi, razkriti pa so bili tudi najbolj pereči problemi, s katerimi se številni deležniki srečujejo pri vsakdanji uporabi avtorske pravice.

Od leta 2001 naprej se povečuje pomen novih internetnih storitev, kot je npr. pretočni prenos, zato se zdi razumljivo, da bi bil eden od glavnih ciljev enotnega digitalnega trga odpraviti ozemeljske omejitve in spodbujati vseevropsko dostopnost storitev. Takšen napredek lahko štejemmo kot bistven del zamisli o enotnem digitalnem trgu in predstavlja pomemben korak k spodbujanju inovacij in konkurenčnosti evropskih podjetij. Nedavni tehnološki razvoj je bil

---

predstavnikov iz akademskih krogov ter številni avtorji (*Report on the responses to the Public Consultation on the Review of the EU Copyright Rules* (Poročilo o odzivih na javno posvetovanje o pregledu pravil EU o avtorskih pravicah; ni na voljo v slovenščini, op. prev.), GD MARKT, julij 2014, str. 89

http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/copyright-rules/docs/contributions/consultation-report_en.pdf). Pri evropskem združenju za avtorske pravice so komisarja Oettingerja v odprtem pismu, ki so ga podprli tudi številni poznavalci, pozvali, naj si prizadeva za uresničitev tega načrta:

<http://www.ivir.nl/syscontent/pdfs/78.pdf>.

¹ Inštitut za informacijsko pravo (IVIR) (2006): *The Recasting of Copyright & Related Rights for the Knowledge Economy* (Prenovitev avtorske in sorodnih pravic za gospodarstvo znanja; ni na voljo v slovenščini, op. prev., prav tam).

² *Report on the responses to the Public Consultation on the Review of the EU Copyright Rules* (Poročilo o odzivih na javno posvetovanje o pregledu pravil EU o avtorskih pravicah; ni na voljo v slovenščini, op. prev.), GD MARKT, julij 2014, str. 5.

³ Te npr. vključujejo pobude, kot so *Fix copyright!*, *Creators for Europe* in *Copywrongs.eu*.

povezan s povečanim ustvarjalnim dosežkom¹, vendar pa je plačilo ustvarjalcev vse bolj odvisno od njihovega položaja pri pogajanjih s ponudniki spletnih storitev ali drugimi posredniki, ki prispevajo k priobčitvi njihovega dela. Zato je treba razviti pravni okvir, s katerim se bo pogajalski položaj ustvarjalcev pri njihovih pogodbenih razmerjih izboljšal. Poleg tega je bistvenega pomena, da se vzpostavijo ukrepi za spodbujanje konkurence, kot so internetna nevtralnost in spodbujanje odprtih oblik, da se zmanjšajo vstopne ovire za konkurenčne ponudnike storitev in prepreči razvoj monopolov.

Široka uporaba interneta po vsej Uniji je privedla do tega, da smo tako rekoč vsi dejavni na področju avtorskega prava. Avtorsko pravo ima torej osrednjo vlogo v vsakdanjem življenju večine evropskih državljanov in bi moralo kot takšno biti posodobljeno, da bo odražalo potrebe vseh skupin uporabnikov. Za to pa je treba vzpostaviti novo ravnovesje med interesi imetnikov pravic in možnostjo ostalih državljanov, da sodelujejo v dejavnostih, ki so bile v prejšnjem tehnološkem okolju zunaj področja uporabe avtorskega prava, čeprav so bile ključnega pomena za njihovo družbeno, kulturno in gospodarsko življenje.

Dober primer te potrebe po prilagoditvi je vprašanje, kako oz. ali sploh varovati arhitekturna dela na javnih krajih. V preteklosti naj bi zakonodaja varovala pred neustreznim komercialnim izkoriščanjem arhitekture z množično proizvedenimi razglednicami, ki niso bile namenjene povprečnemu dopustniku, ki bi svoje fotografije natisnil verjetno le za zasebno rabo. Dandanes pa lahko vsak dopustnik oblikuje digitalno sliko, jo naloži na katero od strani družbenih medijev in jo, morda nevede, da na voljo celotni svetovni spletni skupnosti. Če upoštevamo, da to že počnejo milijoni Evropejcev, postane jasno, da je avtorsko pravo lahko samo takrat praktično in pravično, če je prikaz javnih stavb in kipov izvzet iz varstva avtorske pravice, da vsakodnevne spletne dejavnosti ne bi bile nesorazmerno obremenjene.

Izredno različno uveljavljanje izjem glede svobodnega prikazovanja javnih površin ali objektov iz direktive² v različnih državah članicah kaže, da mora obstajati vseevropska, široko zastavljena pravica uporabnikov, da prikažejo ali priobčijo dela, ki so trajno umeščena na splošno dostopnih krajih³.

Podobno velja tudi za konvergenco medijev – privedla je do bistvene spremembe načina ustvarjanja, trošenja in interakcije uporabnikov, ne odraža pa se v evropskem pravu. Zaradi te spremembe pa je treba izjeme glede avtorske pravice oblikovati na bolj tehnološko nevtralen način, ki bo dolgoročno vzdržen. Avdiovizualno gradivo je vse pogosteje osnova za dejavnosti, namenjene citiranju; na spletu se izjave ali čustva npr. pogosto ponazarjajo z animiranimi GIF slikami⁴, ki prikazujejo kratke odlomke priljubljenih filmov, televizijskih serij ali športnih dogodkov. Da bi izjeme lahko izpolnile svoj namen varstva svobode izražanja in obveščanja v digitalnem okolju, ne smejo biti omejene na pisano besedo, temveč

---

¹ Masnick & Ho (2013): *The Sky Is Rising (2), Regional Study: Germany, France, UK, Italy, Russia, Spain* (Nebo se dviguje; ni na voljo v slovenščini, op. prev.). Na voljo na: <https://www.techdirt.com/skyisrising2/>
<https://www.documentcloud.org/documents/561023-the-sky-is-rising-2.html>.

² Člen 5(3)(h) Direktive 2001/29/ES.

³ Z razlikovanjem med komercialno in nekomercialno uporabo v spletnem okolju nastanejo nove težave, saj je vse več uporabnikov hkrati tudi ustvarjalcev del. Pogojevanje uživanja izjem pri nekomercialni uporabi odvrča od sprejetja inovativnih shem plačil, kot je npr. mikroplačilo, ki bi se lahko izkazala kot bistvenega pomena za razvoj novih poslovnih modelov za ustvarjalce.

⁴ Za obrazložitev te prakse gl.: http://d-scholarship.pitt.edu/13531/1/LevinsonND_etdPitt2012_Revised072313-1.pdf (pp. 41-43).

izrecno vključevati tudi avdiovizualno gradivo, hkrati pa morajo biti oblikovane dovolj široko, da bi z njimi lahko zaobjeli tudi morebitne nove oblike kulturnega izražanja.

Omeniti je treba tudi, da knjižnice in druge institucije kulturne dediščine v novem digitalnem okolju vse težje izpolnjujejo svoje poslanstvo javnega interesa, povezano z javnim izobraževanjem in ohranjanjem del. Pri številnih institucijah so prišli do zaključka, da je to vsaj deloma posledica pomanjkljivega varstva, ki ga imajo v okviru avtorskega prava EU. Izbirne, ozke izjeme za knjižnice iz direktive so se izkazale kot nezadostne, da bi le-te svojim obiskovalcem lahko posojale e-knjige. Čeprav prosti dostop do knjig prek knjižnic (ne glede na obliko¹) pozitivno vpliva na komercialno prodajo, saj prispeva h kulturi branja, se evropske knjižnice soočajo z nepotrebnimi omejitvami glede možnosti elektronske izposoje, kot je npr. potrebna pridobitev dostopa do storitev izposoje z omejeno ponudbo. Namesto tega bi morale biti posameznim knjižnicam omogočeno, da kupijo e-knjige, ki so najbolj relevantne za njihovo skupnost, in jih svojim obiskovalcem posojajo prek spleta.

Pomemben nauk primera knjižnice je, da – glede na to, da je prehod od uvedbe direktive do njene ocene trajal več kot desetletje – ne gre pričakovati, da bo prihodnja evropska zakonodaja dohajala tehnološki razvoj. Dejansko je najbolj verjetno, da bo zakonodaja zaostajala za tem razvojem. Zato je treba uvesti pravne spremembe in tako omogočiti prilagoditev na nepričakovane nove oblike kulturnega izražanja. To prožnost bi lahko dosegli tako, da bi uvedli prožna pravila, ki bi se uporabljala za seznam izjem in omejitev, za katere velja pravilo o tristopenjskem preizkusu. Glavni pomislek proti uvedbi prožnih pravil je, da bi lahko privedla do razdrobljene razlage nacionalnih sodišč. Vendar bi na te pomisleke lahko odgovorili s pomočjo določitve okvirnih pravil za razlago tristopenjskega preizkusa² v evropski zakonodaji in z nadaljnjo harmonizacijo okvira EU za avtorsko pravico.

---

¹ Gl. anketo o e-knjigah knjižnic organizacije *OverDrive* in združenja *American Library Association*. Na voljo na: http://blogs.overdrive.com/files/2012/11/ALA_ODSurvey.pdf.

² V tristopenjskem preizkusu se ne zahteva ozka razlaga omejitev in izjem: „Vse izjeme in omejitve je treba razlagati v skladu njihovimi cilji in nameni.“ Gl.: Inštitut Maxa Plancka za inovacije in konkurenčnost: *A Balanced Interpretation of the “Three-Step Test” in Copyright Law* (Uravnotežena razlaga tristopenjskega preizkusa v avtorskem pravu; ni na voljo v slovenščini, op. prev.), september 2008. Na voljo na: http://www.ip.mpg.de/en/pub/news/declaration_threestepstest.cfm.